

Kvass diagnose - veik kur

Bjørn Hofmann

professor i medisinsk filosofi og etikk ved Institutt for helsevitenskap ved NTNU Gjøvik og
Senter for medisinsk etikk ved Universitetet i Oslo

Er det smart å gjøre sosiale fenomener til psykisk sykdom og løse dem med biokjemiske midler?

Arnulf Kolstad | Ragnfrid Kogstad (red.)

MEDIKALISERING AV PSYKOSOSIALE PROBLEMER

abstrakt forlag

Antidepressiva
Medisinsk
sykdomsmodell
Psykoterapi
Psykofarmaka
Tvang
En psykiatrisk
epidemi
Individualisering
og patologisering
Uføretrygd
Diagnoser
Menneskerettigheter
Kulturkritikk
Sykeliggjøring
Musikkterapi
Personlig
Åpne samtaler
ombud

BOK *Medikalisering av psykososiale problemer*, **REDAKTØRER** Arnulf Kolstad og Ragnfrid Kogstad, **ÅR** 2019, **FORLAG** Abstrakt forlag, **SIDER** 284

Ikke om du skal tro forfatterne av denne boka. Redaktørene har samlet et knippe kompetente forfattere som ut fra sine ulike faglige perspektiver leverer en kraftfull kritikk av det å gjøre samfunnsmessige og kulturelle utfordringer til individuelle problemer og løse dem med medikamenter. Dermed blir boka *Medikalisering av psykososiale problemer* både en systemkritikk, rasjonalitetskritikk og profesjonskritikk.

Redaktørene bruker medikaliseringsbegrepet for å beskrive «at problemer som primært er sosiale, relasjonelle, eller eksistensielle, behandles med medikamenter (psykofarmaka) som påvirker hjernens funksjon og struktur samt den biologiske kroppen som helhet, som om problemene eller lidelsene var biologiske eller medisinske» (s. 10). De skiller dermed tilsynelatende skarpt mellom det biologiske og det sosiale. Boka går grundig til verks i å belyse dette kategoriske mistaket fra et historisk, kunnskapsmessig, epidemiologisk, praktisk og personlig perspektiv.

Spennende å lese

Den er rik på kløktige analyser

Boka er en ny og oppdatert versjon av *Psykologisering av sosiale problemer – medikalisering av psykiske lidelser* fra 2010. Den er rik på kløktige analyser. For eksempel: Det er ikke sikkert at noe hjelper, selv om det virker. Boka inneholder også en rekke relevante eksempler på medikalisering, patologisering og individualisering, slik som at skyhet gjøres til sosial fobi. Eksemplene og de tidvis slagferdige utsagnene gjør den spennende å lese.

Selv om redaktørene har samlet tekster fra en rekke forfattere med forskjellig fagbakgrunn, støtter alle på ulikt vis grunntesen om at psyk-fagene er på ville veier fordi de overser årsakene til psykologiske plager, styrer terapien mot feil mål og bruker uegnede midler. Selv om temaet er likt, preges kapitlene av temmelig forskjelligartede stemmer. Samtidig er det en del gjentakelser. Istedenfor å irritere seg over dette, kan man glede seg over at kapitlene kan leses uavhengig av hverandre. Selv synes jeg kapitlene til Tor-Johan Ekeland er blant de beste.

Kritikken bommer

Boka er langt sterkere i sin diagnose og prognose av medikaliseringen enn i sine forslag til dens behandling. Viktige poenger svekkes også ved at forfatterne bruker karikerte fremstillinger og stråmenn, eksempelvis av evidensbasert medisin (EBM), sykdomsbegrepet og diagnosesystemene. Mange som baserer seg på EBM, vil ikke kjenne seg igjen i beskrivelsene, og derfor ikke føle seg truffet av kritikken. For at kritikken skal være virksom, må de som kritikken er rettet mot, forstå at den angår dem. Slik undergraves troverdigheten og kraften til den ellers spenstige og relevante kritikken av medikalisering og individualisering.

Selv om boka er oppgradert fra 2010, kunne mer av empirien vært oppdatert. Og selv om redaktørene har rett i at forskningen er dominert av amerikanske tall, kan en skandinavisk leser med uttalt forbedringsiver ønske seg mer lokal kunnskap og nærsynte analyser. Mange lesere vil også kunne savne et godt stikkordregister.

For ensidig

Boka favner vidt, og det er kanskje urettferdig å forlange mer av redaktørene. Likevel kunne de hatt med mer om DSM-5 og endringene fra DSM-IV og derved belyst mange av poengene i boka. Dessuten er nærliggende og viktige tema, som overdiagnostikk, ikke drøftet. Mange lesere vil også savne en mer inngående analyse av andre sosiale fenomener som gjøres til helsefaglige anliggender, slik som kjønnsinkongruens og kjønnsdysfori. Her har både redaktørene og forfatterne oversett en mulighet til å illustrere sitt poeng og bruke sin analyse på et aktuelt og reelt problem. En slik analyse kunne samtidig ha utfordret redaktørenes implisitte skille mellom biologiske og sosiale fenomener.

Samlet sett er dette en interessant og leseverdig bok med et klart budskap belyst fra mange perspektiver. Som debattbok fungerer den glimrende. Som fagbok er den for ensidig. Som pådriver for faglig og helsepolitisk endring er beskrivelsene trolig for karikerte til at aktørene kjenner seg igjen og føler seg truffet.

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 57, nummer 8, 2020, side 616 - 617